

Pripovedke iz zgodovine avstrijskih vladarjev.

VII.

Cesar Rudolf I. in Jakob Müller.

Predno je še grof Rudolf Habsburški cesar postal, bil je Jakob Müller njegov odločen in hud sovražnik. Nekaterega je že izmej Rudolfovih ljudi napadel na cesti, ga otolkel, na ta ali oni način poškodoval in vznemirjal, kadar in kjer je koli mogel. Bil je velik in močen. Nekoč pa se primeri, da ugleda z več jezdici Rudolfa nasproti priti, on pa je bil sam — bilo je v Draždanih na polji pri reki Elbi; takoj skoči pod most, hlače potisne doli na pete, kakor bi hotel opravljati — potrebo. Rudolf jezdi naravnost proti njemu in mu zakliče: „Zdaj se pa le pripravi, tebi zdaj veljá, brani se kakor veš in znaš!“ Müller pa mu na to pravi: „Če ste vrli vitez, tak me v tem stanu ne napadajte, počakajte vsaj, da si hlače gor potegnem!“ Ko mu Rudolf obljubi, da mu prej nič ne stori, da se napravi, mu odvrne Müller: „No, tak naj mi jih pa le sv. Velten gor potegne, jaz si jih ne bom.“ Ko je Rudolf videl, da v tem stanu nemore nič žnjim začeti, ga vzame domov, kjer ga v kratkem tako za sebe pridobi, da je bil v bodoče njegov najboljši, najrabljivejši in najzvestejši služabnik.

Ko se je Rudolf v nekem boji z Regensberškim sam predaleč mej sovražnike spustil, so ga ti takó močno obsuli in vstrajno napadali, da mu je že za življenje trdo šlo; ko so mu že konja izpod sedla ubili, je še sklenil se boriti do zadnjega zdihljeja. Branil se je res prav junaško, pa ker je bil sam proti tolikim, ga je le bran močno utrudila in skoraj bi bil že obnemagal. Na jedenkrat prileti J. Müller in se sè svojim konjem zažene mej tropo sovražnih nasprotnikov, kateri so Rudolfa obdajali; seka na levo in desno, da si napravi pot do Rudolfa, vzame ga na svojega konja in žnjim odjaha, ter ga tako reši smrtne nevarnosti.

Ko je Rudolf cesar postal, bil je Jakob Müller mej prvimi, ki jih je povzdignil, v viteški stan; obdaroval ga je s posestvi in mu dal visoko službo. Ko so knezi, čudeči se temu odlikovanju, povpraševali po vzrokih, jim Rudolf pripoveduje o tem slučaju v boji z Regensberžani in jim še dostavlja: „Ker mi je zdaj Bog dal oblast milosti deliti, delim jih najprej onim, ki so si prvi zamé zaslug pridobili; in to naj bo drugim v vzgled, kako jaz poplačujem zveste in spretné sluge.“*)

VIII.

Kakó malo je Rudolf I. čislal nališpano obleko.

Ko je češki kralj Otokar prišel k cesarju Rudolfu I., da bi mu pokorščino in zvestobo prisegel ter od njega fevde vzprejel, bil je sila drago opravljen sè sijajnim spremstvom. Rudolf pa je te obrede hótél opraviti v svoji navadni sivi suknji. Ko so mu njegovi prijatelji prigovarjali, naj se vsaj enako bogato obleče, kakor je Otokar, da ne bode on kot fevdni gospod slabše oblečen od svojega podložnika (vazala), jim Rudolf odvrne: „Otokar je češče zasmehoval mojo sivo suknjo, a zdaj je prišel čas, in obrnilo se je, da bode moja siva suknja zasmehovala njega. Bojevnikova čast je v tem, da ima dobro opravo in da jo umé hrabro rabiti, ne pa v prevzetnih, gizdavih oblačilih.“**)

Da bomo Rudolfove besede, zgoraj navedene, lože umeli, naj navedem še nekatera pojasnila.

*) Erzählungen und Anekdoten etc. Pis.

**) Fugger's Spiegel der Ehren des Erzhauses Oesterreich. Nürnberg, 168.

Kakor nam poroča neka pripovedka iz družega vira*), je bil grof Rudolf, predno je cesar postal, dvorski maršal pri češkem kralji Otokarji od 1255. l. počenši, in se je z njim bojeval zoper Pruse; Prusi so bili v tej vojski premagani. Takrat se je sezidalo tudi mesto Königsberg.

Pozneje se je Rudolf bojeval kot dvorski maršal zoper kralja Belo IV. na Ogerskem 1260. l. Ko je pa Rudolf cesar postal, se je Otokar ustavljal, da bi ga pripoznaval v tej časti, katero pridobiti si je on zastoj prizadeval; jako težko je bilo Otokarju pokorščino obljubiti in zvestobo priseči Rudolfu, kateri je bil prej njegov služabnik, zdaj pa naj bi bil njegov gospod, in od njega naj bi on fevde vzprejel! Posebno pa je še Otokarja jezilo to, da je Rudolf kot ubogi grof prišel do cesarske časti, a on imoviti kralj je ni mogel doseči. Po tej raztolmačbi se bodo prej navedene besede Rudolfove lože umele.

Rudolf se je bajde samo jedenkrat dragoceno oblekel in sijajno opravil, in to takrat, ko je šel k papežu Gregorju X. Takrat je uporabil 18.000 gld., da je sebe, svojo soprogo in otroke dostojno oblekel. Drugače pa je svoja oblačila le malo izpreminjal; v kaki dolgotrajajoči vojski se ni sramoval nositi zakrpane spodnje suknje.

IX.

Cesar Rudolf I. moder sodnik.

Neki trgovec iz Bukovca (Lübeck) dá nekemu krčmarju v Erfurtu precejšnjo svôto denarja spraviti brez pisem in brez prič. Ko se trgovec čez nekaj časa povrne in od krčmarja shranjeni denar nazaj zahteva, krčmar vso stvar tají, in noče o shranjenem denarju ničesa vedeti. Trgovca je to močno jezilo in spravil je tožbo pred cesarja Rudolfa, ter krčmarja obdolžuje sleparije, in ga prosi v tej zadevi sodnijske pomoči. Rudolf zatoženca pred sé pokliče, ta pa nasprotno toži trgovca, da ga obrekuje, da on trgovca še ne pozná, da ga še nikoli ni videl in da torej od njega on nikoli nobenega denarja vzprejel ni. Poslednjič krčmar prosi cesarja, naj tožilca obsodi k primernemu zadostenju. Cesar pa je po svoji navadi izprašal vse okolščine ter vedno iz obraza bral notranje občutke tožitelju in točencu. Pri trgovcu je opazoval neko notranjo tužnost med tem ko je na krčmarjevem obrazu zasledoval neko sumljivo predrznost. Iz tega je sklepal, da bi utegnilo le nekaj biti na stvari. Da bi pa zanesljiveje do resnice mogel priti, in to je bilo tem téže, ker trgovec ni imel niti prič niti drugih dokazov, se je posluževal nekega posebnega sredstva, katerega mu je ravno slučajnost nanesla. Krčmar je imel namreč na svojem pásu obešen lep mošnjiček sè svilnimi kocami obšitega in bogato sè srebrom obkovanega. — Ko je Rudolf med tem nekega družega došlega poslanca poslušal, zrl je neprestano na krčmarjev mošnjiček. Krčmar pa je bil ponosen na to in si je mislil, da Rudolfu gotovo ta mošnjič močno dopada, zato ga sname in ga mu pokloni. Cesar vzame darilo in ga vèn odnese. Ta mošnjiček pošlje po svojem slugu krčmarjevi ženi z naročilom, da naj mu tisti trgovec denar izroči. Žena spoznavša mošnjiček svojega možá, ni slutila nič hudega, prinese omenjeni denar in ga izroči strežaju. Rudolf pa je mej tem, dokler se je sluga vrnil, velel tožitelju, kateri je že svojo tožbo izgubljeno mislil, ves dogodek vnovič povedati in ravno tako tudi ponoviti njegove ugovore točencu, kateri si je svojo pritožbo že dobljeno mislil. Ker krčmar še vedno noče obstati in trdovratno laže, pokaže Rudolf mošnjič z omenjenim denarjem, katerega je trgovec kot svojega spoznal. Tako je prišla krčmarjeva prevara na dan. Rudolf potem trgovcu njegov denar vrne, krčmarja pa izroči mestni sodniji, katera ga je baje obsodila na vešala.

*) Schmidt's Geschichte der Deutschen. Wien, 1785. B. V. Na str. 31. Pis.

S tem dogodkom si je Rudolf pridobil izvanredno zaupanje in spoštovanje svojih podložnikov. *)

V. Jarec.

(Glej „Vrtec“ 1878. leta, ter primerjaj ravno to pripovedko, katera je pa posneta po nekem drugem viru. Pis.)

Ukaz ministra za bogočastje in uk

z 22. novembra 1884. l., števil. 18180., o razredbi učencev v ljudskih šolah.

Odnašaje se na točko 3. tukajšnjega ukaza z 12. februarja 1884. l., števil. 23122., urejum, da se dalje izpreminja §. 20. šolskega in učnega reda z 20. avgusta 1870. l., števil. 7648., kakor tudi v obrazecu k tukajšnjemu ukazu z 2. aprila 1873. l., števil. 14802., navedeni lestvici (škali) za rede tako-le:

V uradnih spisih na splošnih ljudskih in meščanskih šolah naj se npravnost učencev zaznamuje z besedami: „popolnoma lepa, lepa, manj lepa, ne lepa“; napredek učencev z besedami: „prav dobro, dobro, zadostno, komaj zadostno, nezadostno“; in pridnost učencev z besedami: „vztrajna, dovoljna (ugodna), neenakomerna, malehna“. Samo po sebi se opómuja, da naj se ta oznamenila v spričalnih, imenikih in sploh v vseh uradnih spisih v ljudskih šolah povsod rabijo za posamezne učne predmete, kakor jih odločuje postava z 2. maja 1883. l., drž. zak. števil. 53.

D o p i s i.

Iz Zagreba. (Poziv.) Hrvatski pedagogijsko-književni sbor imati će 31. prosinca (dec.) t. g. u 9 sati prije podne XIII. redovitu glavnu skupštinu sa proslavom dvadesetpetgodišnjice »Napredka« u sgradi više djevojačke škole, u Dugoj ulici broj 32., sa sljedećim dnevnim redom: 1. Govor predsjednikov. 2. Izvještaj tajnikov. 3. Izvještaj blagajnikov. 4. Izvještaj knjižničara i odpravnika društvenih knjiga. 5. Proglasit će se proračun za god. 1885. 6. Izbor revizionalnog odbora. 7. Izbor novih članova. 8. Predlozi pojedinih članova. 9. Izbor predsjednika, tajnika i blagajnika. 10. »Ručni rad i pedagogija«, razprava Ante Čuvaja. (Štampana u 31., 32., 33. i 34. broju ovogodišnjega »Napredka«). 11. »Sokrat i jedan primjer sokratičke ili heurističke metode.« Predavanje Andrije Čurčića.

Predskupština je 30. prosinca u 5 sati na večer u prostorijah sbora. — U tu skupštinu pozivlju se najučtivije p. n. gg. počastni, pravi i dopisujući članovi a dobro su došla i ostala gg. učitelji kao gosti. — Po §. 4. poslovnika mogu izvanjski članovi i pismeno podneti svoje predloge, pak se ovim naročito umoljavaju, ako ne misle doći na tu skupštinu, da o veoma znamenitom pitanju »Ručni rad i pedagogija« svakako podnesu pismeno svoje mnjenje.

U Zagrebu, 27. studenoga 1884.

Za upravljajući odbor hrv. ped.-književnoga sbora:

Ivan Filipović,
predsjednik.

Milan Kobali,
tajnik.

S Trate. (Čast, komur čast!) Ni se malo čuditi, da ima hribovsko ljudstvo tako nagnjenje in veselje do šolske omike, ki je vsakemu ljudstvu jako potrebna in koristna. Ne nahaja se nikjer taka navdušenost do šole, kakor ravno v Poljanski dolini nad Loko. Tù v tej dolini nahajati se dve dvorazrednici v Poljanah in na Trati in sicer v obeh šolah tudi prav primerno stanovanje za oba učitelja, kar je gotovo čast obema sronjama! Dalje v tej dolini stojé še Žire s tri-razrednico in čipkarsko šolo. Od kod taka navdušenost, to nam spričujejo slavna imena Tavčarjev, Jesenkov, Debeljakov, Mrakov in drugih, ki še živó po daljnih delih svetá. Pri nas na Trati pa so nam ti podvzetni možje postavili tako veličastno poslopje z dvema vrtoma za oba učitelja, da

*) Erzählungen und Anekdoten etc. — po Fugger's Spiegel etc. Pis.